

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Kis-Csapó-utca 373. sz.</p>
--	---	--

A böjti napok évadján.

(Vége.)

II.

Azt mondtam volt előbbi cikkemben, hogy a r. kath. egyház tényezői összegében nélkülözvén egy igazi fenséges, lélek emelő, magasztos idealismust: nem veheti komolyan vallásos szólalmait és tényeit; amazok merő frázisok, emezek csupa formák, erő, súly, tartalom nélkül. Ama idealismus hiányát semmi más nem okozta, mint az, hogy: bármennyire vallja is magát kereszténynek, krisztusinak, e jogczim istápolására nem az egyedüli tiszta kutfőből merit, nem azt hiszi és vallja, mit Péter, hogy t. i. „nincsen senkiben másban idvesség, nem is adatott ég alatt, emberek között más név, mely által kellene nekünk megtartatni, hanem csak az ur Jézus Krisztus“ — (Csel. IV. 12) hanem kapkod fűhöz-fához; hívja segítségül a szenteket, csókolja „a pápa ő szentségének“ a papucsát s így nagyon is alacsony színvonalra süllyed, midőn magasan akar repülni. Sarat vegyít az örök élet vizéhez, hát hogy lehessen az aztán erőszülő, lelkesítő, megifjító, örök életre nevelő?! . . .

De ez az ő dolga. Seperjünk a magunk portája előtt.

Mikor a reformáció a bibliához tért vissza, karddal kezében és vakoló kanállal renoválta az anyaszentegyház amaz idő rongálta épületét, mely „a szeglet kövön építettik:“ Péter kőszikla hitére helyezkedett; s ezzel eldobott magától minden hiu czafrangot, üres alakoskodást; lerázta a lélek bilincseit, a földi servilismust, s ama dicső idealismus szolgálatába szegődött, mely mindenben és mindenha a hitnek fejedelmére és elvégezőjére a Jézusra néz. — Ez az idealismus nem lidércz fény, mely ingoványba, nem pusztá phantom, mely sentimentális képzelgésre csalogat; ez az idealismus ragyogó csillag, mely Jákób lajtorjájához vezet; tiszta sugárzatu nap, mely a menny kapuit tárja föl; termékenyítő erő, mely gyümölcsöt hozván szépen, ha eljő az idő, az örökkévalóhoz emel, szárnyaltat.

Mi a reformáció jogutódai, amaz idealismus letéte-

ményesei vagyunk. Mi nekünk egy kissé másként kell foglódunk; nálunk az erő s elevenségnek más életalakzatokat, színponpásabb virágokat, izesebb gyümölcsöket kell szülni, fakasztani, megérlelni, mint a romanismus hiveinél. — És nálunk nincsenek is nevetséges hamuhintések, salangos ceremóniák, kanonizált böjtök. Miért is? Hiszen mi nekünk minden éjszaka prédikálja: ti is le fogtok hunyni, mint az alkonyuló nap. S ez elég érthető prédikáció, minden hamuhintésnél érthetőbb; mert az örökkévalónak szózata ez mi hozzánk, igen természetes, minden ceremónia nélkül való. És hát a kanonizált böjtök?! Ugyan mire valók volnának azok minékünk? Hiszen maga a gondviselő Isten úgy rendezte bé életfolyásunkat, hogy annak több mint fele nyomoruság és fáradság. Egyiptomi husos fazekakkal mi épen nem dicsekedhetünk. Fény, pompa, kényelem hitünk cselédei nagy részénél s egyházunk pitvariban — terra incognita.

Hanem — s ez a „hanem“ diktálta e cikket — a mennyire én az én rövidlátással meggyőződhettem, úgy tetszik nékem, hogy amaz életadó idealismus nem bir bennünket úgy áthatni, lelkesíteni, mint a hogy magas röptü erejétől várni lehetne. Ugytetszik, hogy a „tudatlanság, vakság, tévely, bűn és vétkezésre való nagy szabadsággal“ minálunk, a mi népünknel, a mi ifjainknál sem tudott idáig sikeresen megbirkózni az a nagyságos erejű, az az alkuvást nem ösmerő idealismus. Pedig minálunk nem voltak s nincsenek szemet elsötétítő, szemet elhomályosító tömjén füstök, nincsenek „szentegyházunk boltives hajói“ (?) alatt mystikus világu oltári gyertyák; minálunk „a világ világosságától“ kölcsönöztetett a fény eleitől fogva, az oltári gyertyák árát a népnevelés oltárára hordoztuk születésünktől kezdve . . . Honnan hát, hogy „a tudatlanság, tévely, bűn és vétkezésre való nagy szabadság oly annyira uralkodik közöttünk is, hogy a vallásnak alig van nyoma?“ Mert vallásnak nem tudom nevezni azt a népünknel hazaszerte kisebb-nagyobb mértékben feltalálható álbüszkeséget, mely mellét veretvén kiáltatja véle: én kálvinista magyar vagyok; nem azt a vérrel-bottal való leikeseést, mely oda dobatja véle a „papbért“; — nem azt a diletan-

tismust, melylyel a vasárnapi isteniszteleteket látogatja, s aztán . . . nyakra-főre káromolja az eget, lelkiismeretlen, alattomos, haszonleső, erkölcsében egy csöppet sem finnyás. — Oh ez még kezdet kezdetének sem vallás! Az a vallás, a melyet én Jézusomtól tanultam olyan, hogyha egyszer beszűrődött az ember lelkébe, megvilágítja az egész testet, s ennek minden ízében, minden mozdulatában egy darab idealismust láttat mindenha . . .

Ne sértődjete meg ti érdemes öregek, én előttem mindenkor tiszteletes alakok, kik annyi szépet s nemeset vittetek véghez; titeket én nem érintelek szemrehányással; ti is többre futhattok vala, hiszem, ha munkabíró napjaitokban oly békés viszonyok között élhattetek volna, mint élünk mi. — De hát visszatartsam-e szavamat azokkal szemben, kik tehetvén nem tettek egyebet, minthogy imádkozó és predikáló gépek valának!? ott, a templomban talán volt bennök egy szemernyi idealismus, egy csöpp a Jézus véréből, — azon kívül? . . . lásd a fentebbi epithetonokat.

Hinc illae lacrimae! Ez a legnagyobb veszély Izraelben, hogy papjai legnagyobb része elpredálta a szent örökséget, apái hagyatékát, a szentséges idealismust és papolpénzért és lelkesül mustért, és mikor ezt hallod, szégyelled, hogy vélek egy névről neveztetel. — Leszállani a katedrából, fölkeresni a népet, tanítani, világosítani, hirdetni az igét a házak tetejéről . . . ugyan már hogy tehetné ezt meg egy kálvinista pap? Hát a megélés, a család gondja? . . . Be jó vessző paripa egy Krisztus tanítványának alatta! . . . És lovagolnak rajta vásárról vásárra, lakomáról lakomára.

És ha megpendül itt-ott a sarló az aratásnak mezéjén, mivelhogy az aratásra való gabona bizony sok, az aratók pedig kevesen vannak, a mellettök elmenők gúnynyal kiáltanak: oho a fiatal óriások! Lám az idealista rajongók! Ezek mentik már meg a világot! . . . S ha még csak szólnának; de sőt tesznek is. Azokat a balgáskodó idealistákat az ő non chalancaikkal kompromittálják gya-korta. Hát ezekkel a Góliáthokkal szemben aztán igenis oda illenek a fiatal óriások ajkaira Dávid szavai: „Ti jöttök mi ellenünk dárdával és paizszsal, mi pedig megyünk ti ellenetek a seregek urának Istenének nevével“, az pedig erős torony ám azoknak, akik hozzá folyamodnak.

Hogy megmentik-e a világot azok az idealista rajongók? Együgyű kérdés. Több benne az infámia, mint az impertinentia. A „bolondos“ Pál különben azt felelné reá: „Előttem mi sem drága, csakhogy elvégezhessem a munkát, mely reám bízott.“ A „vakmerő barát — Luther — azt mondaná: „Itt állok, másképp nem tehetek; Istenem adj erőt!“ S Jézus, a mi urunk? Ő azt mondaná: „Atyám, a kiket nekem adtál, én megőriztem, és egy is azok közül

el nem veszett. Dicsőíts meg azért engemet, a mint én dicsőítettelek téged.“

Hát atyámfiaink mindezek igen szép szólások. S hány-szor fölidézzük, hány-szor elhallgatjuk, hány-szor mondogatjuk ott a katedrában mindezeket? Abban a momentum-ban talán meg-meg is ragad Ilyés szekere és visz, rohan velünk fel, fel az égi hon felé. Aztán alászállunk, mint Ikarus, s elernyedünk. Vagyunk kongó hordók, üres deklamátorok. Csak a palást választ el a fentisztelt reporterektől s a szentelt sonkán bőjtölő klérustól. A szavakat tetté gyurni, a formákba életet önteni, arra már nem is vállalkozunk.

Tenger sok bőjti prédikáció elreczítaltatik ez idétt is — en gros, et en detail kaphatók Czelder ur „Lelkészi tárában“ — teli tüdővel buzdítgatjuk hallgatóinkat a Krisztus követésére. S mikor mennünk kellene, hogy no már most aztán kövessük is, szépségesen elpárolgunk; a sereg éléről elsompolygunk — a pipatoriumba; s a nyáj, hát az is aztán solo manente mén — az antikrisztus után.

Félre ne értessünk. Nem élettelen pietismust óhaj-tunk. A legnemesebb idealismusra, az isteni eszmevilágnak, a köznapi, a verejtékes világban leendő megközelítésére való törekvést. Felsőbbséget a léleknek a test fölött, nem ennek a rovására, de amannak az előnyére.

Jézus negyven napig bőjtölt mielőtt e dicsőséges munkába fogott volna. Aztán ment, munkált, fáradott, dolgozott, tanított, oktatott, gyógyított, vigasztalt. És Golgotára került. Még sem adta el magát.

Mi is sanyarogtunk eleget; fáztunk, éhezünk, míg idáig érhetünk. A kisértő ma is meg-meg környékez, mutogatván husos fazekakat, száraz kenyereink helyett. Ám kinek tetszik, kövesse. De ha meg nem akarjuk csufolni mesterünket, ha pirulni nem akarunk keresztfája alatt: gondoljuk meg, ha vajjon elzárjuk-e magunkat attól a de-lejes áramtól, mely szent vallásunk talajából kisugárzik; s gondoljuk meg, hogy az a fenséges idealismus, melynek szolgálatában annyi szépet s dicsőt vívtanak ki egyesek — egyetlen kincse, gazdagsága, éke az ennek a mi árva Si-onunknak is, s ha azt elpredáltuk, elkoptattuk, a helyett hogy hatványoztuk, izmosítottuk volna, be ránk illik majd a nagy ítéletű szó: „Nem ösmerlek titeket!“ . . .

S mindezt nem fontolhatnók meg idejében, mint most, mikor az igazság gyümölcseinek vetegetésére oly békés időket élünk, s most, mikor még oda át, a tulsó táborban is kezdenek visszaszomjuhozni az élő, igaz Istenhez, s most, mikor maholnap Golgothára kísérik dicső fejedelmünket — „a bőjti napok évadján.“

F. Varga Lajos.

A mi orthodoxiánk védelme

a Sáros-pataki Lapokban megjelent újabb csür-csavarás ellen.

(Folytatás.)

A t. collega ur által vázolt 2-ik jellemvonásban az mondatik, hogy „ezen theologiai árnyék-iránynak nincsenek tulajdonképen gondolatai és tárgyai sem“, — ez állítás lényegben egy az első jellemvonással, hogy t. i. „tartalmával, gondolatával nincs tisztában.“ Igazi logomachia! előbb azt vitatja, hogy az új orthodoxia gondolataival nincs tisztában, aztán nyomban rá állítja, hogy nincsenek gondolatai, így egy dologból kettőt csinál variatio kedvéért. E taütologiával nincs miért tölteni az időt „Vacua res, quod est phantasma, figuram capere non potest“ Tertullian e tételével mellőzhetjük.

A 3-ik jellemvonás ez „az orthodoxia feltűnő módon megbénult érzéket tanúsít némely igen világos és mindenki által tisztán felismert történeti tények iránt.“ Azt hozza ebből ki, hogy mi oly embereket is lefoglaltunk a magunk részére, kik oda telyességgel nem tartoznak. Feleljünk e vádra bővebben. Az én állításomnak veleje az volt, hogy az általam idézett nagy alakok nem tartoztak a modern destructiv irányhoz „szép példái a hit szilárdság melletti életkeresztyénségnek.“ De lássuk egyenkint a példákat. Révész Imre maga nyíltan kimondá, hogy ő a „positiv irány“ hive, ezt állítam én, ezt állítja collega ur, csak hogy én nem állapodtam meg az ön nyilatkozata első felénél, hanem a történeti igazsághoz hiven idéztem a további folytatást is, „kijelentem, — folytatá Révész Imre — hogy én a szabadelvű irányzat — hívének s haladás barátjának tartom magamat“ (Figyelmező. 1871. decz. 19. kelt felhívás.) E saját szavak halomra döntik a támadás okoskodását, s a „bénult érzék“ hamis vádját; Révész Imre tanítványa vagyok, az ő vezérlete és helyeslése mellett vitam én is csekély tehetségem szerint. A mi irányunk a positiv, és pedig a haladással karöltve. Ezt tessék aztán „megütközéssel“ fogadni, „ellenmondással“ vádolni: positiv irány és haladás! Az érdemes Filó is positiv irányu, mégis ellene nyilatkozik a hyper- és merev orthodoxiának.

Neandert nem is soroztam egészen a mi irányunkhoz, csak részben, következő okoknál fogva: ő mondá ki az evangéliomelvű (új) orthodoxia egyik alap-gondolatát „pectus est quod theologum facit“; továbbá ő emelte felszínre annak századunkhoz illő vonásait, a türelmet és szabadságot az erős áramlatok ellenére, e miatt pártolt el a tulzó irányba indult Hengstenberg lapjától; s midőn Strauss „Jézus élete“ megdöbbentő megjelenésekor a porosz király, a ki a botrányos művet kiakarta tiltani az országból, Neandert megkérdezte, ő a helyett a mű megczáfolását ajánlta. Végre a „Keresztyén élet“ rajzolásában ő adott jótékony lendületet a keresztyénség gyakorlati oldala kidomborítására, felkelté a missiók iránti komoly érdeklődést, a keresztyénséget isteni eredetű felsőbb okfőül fogván fel az emberiség javára.

Jól tudjuk, hogy Neander az ő „Jézus életében“ engedményeket tesz az itészetnek, s nem ment néhol az ingadozástól, de benn van abban az orthodox elem is, mert a csoda lehetősége, a természet felettisége s Krisztus istensége

kiemeltetik.*) Mindezek nem döntik meg a mit állíték, hogy „ő az újabb irányzat egyik nemes mozgatója.“ Ez tény. Ő az átmeneti korban élt, s tudva van, hogy mig valamely életképes rendszer meg nem szilárdul, hajladozás, ingadozás, variatio fokain halad át; a keresztyén theologia legnagyobb képviselői sem voltak mentek e tünetenyektől, sőt ellenmondásoktól sem. Maga Pál, Origenes, Ágoston és Luther tüntetnek fel igen és nem féle álláspontokat theológiájok egészében.

T. collega ur lándzsát tör Tóth Ferencz és Székács mellett, elvitatandó őket a hitűek táborától. Tóth Ferencz superintendens lelkész társait a tudományos miveltétség színvonalára akarta emelni, szabadelvű és türelmes volt s a bölcsészetet is pártolta . . . ezek az elvitatás alapjai. A mi orthodoxiánkkal épen nem ellenkezik mindez, sőt a Révész Imre iskola emberei hasonló követelmények iránt lelkesülnek. Azt kellett volna igazolni, hogy ő elpártolt a protestáns alapelvektől, ezt vakmerőség lett volna állítani is. Igen is, az én ismereteim után szólva Tóth Ferencz a tisztá, józan magyar conservativ elemet, a felvilágosodással és haladással egybekapcsolta, haladó orthodox volt, mert egyfelől a rideg orthodoxia felzajdulása ellen türelem és béke part felé irányzá az egyház hajóját (ez a mi elvünk is); más felől védte még a Hegel bölcsészetét is, de nyilván azon feltétel alatt, hogy „csak a status, a vallás és erkölcsiség ellen ne tanítson“, és ugyan erélyesen hangoztatta Tárucz védelmében „Ha (Táruczynak) a status, vallás és moral ellen van tanítása, én (Tóth F.) leszek a legkeményebb ostora.“ (Nagy Papok“ 50., 53., 54. l.) Kiváncsi volnék tudni, ha a mai superintendens „legkeményebb ostora“ lenne a hatósága alatti azon hittanárok tanításának, kik a biblia öröklő igazságait könnyelmű szabadelvűsködés szélsőségével elvetik, — neveznék-e akkor is az ostromozó nagy papot a magok táborába tartozónak? Az építő, alkotó Tóth Ferenczet lélektanilag és történelmileg lehetlen a rombolók körébe vonni át.

Székácsról is azt állítja t. collega ur „egyetlen izével, lelkének egyetlen gondolatával, szívének egyetlen dobbanásával nem tartozik“ az orthodox theologiai irányhoz. Székács élete az 1848—9-ik évi események előttire, de főleg azután időre esik, nem mint a Tóth Ferenczé. A legújabbkori egyháztörténeti írók választó határt vonnak 1848. előtt és után közt; a theológiában, bölcsészetben, egyházban, egyházpoltikában mindenütt nagy fordulatok álltak be, annyira, hogy hazánkban is 1855-ben indult meg a sajtó terén az újabb theologiai irodalom s az 1842-ben keletkezett egyházi lap s azon kori viták, az akkori idők és viszonyok keretében itélendők meg, attól 43 év választ el; az akkor lelkesen karolt eszmék: prot. közös főiskola, a két prot. felekezet közti Unio „a közös elvek vezérlete“ mellett, mely eszmét Kossuth Lajos is pártolta, (Haan Lajos: A magyarországi ág. hitvallásuak egyetemes gyűlései. Budapest, 1882. 64. l.), — ma már elhagyatva hevernek; más gondolatok, más eszmék kerültek felszínre. Székácsot is theologiai álláspontjára nézve az utóbbi döntő szakban kell megítélni, már pedig ez idétt Székács az egész evangélikus világban mint magas röptű bibliai theolog, evangéliomi szellemű író

*) Lásd „Encyclopédie des sciences religieuses.“ Páris, 1880. IX. köt. 546—552.

és vallás-tudós hirében állt, a haladás és hithűség, s a gyakorlati téren való alkotás embere volt, épen a mint az újabb orthodoxia sürgeti. Egyházi beszédeit az ő illetékes életirója, Győri Vilmos, így jellemzi „nem emberi bölcsesség hirdetése, hanem az Irás örök igazságainak beültetése a szívekbe.“ (Nagy Papok, 20. l.) Azt hiszem az emberi bölcseséget hirdető új racionalistákról ilyet írni nem lehet. A prot. egyesületi tuzásai ellenében védni a magyar orthodoxiát, és annak jó hírnevét, alapítottatott a debreczeni „Evangy. Prot. Lap.“ Azt ezt megindító mozgalmak elején a program Székácsal is közöltetett, és ő hozzám intézett s máig is őrzött levelében üdvözölte a vállalatot.*) Azt hiszem ez egyetlen adat maga halomra dönti t. collega ur csür-csavaró okoskodását Székácsra nézve.

Balogh Ferencz.

(Vége köv.)

Könyvismertetés.

Utmutatás a ker. vallás népiskolai tanítására. Első kötet. Vezérkönyv az ev. ref. vallásu elemi iskolák I—IV. osztályaiban tanítók számára. — Pályadíjat nyert mű. — Irta Kovács Lajos tanítóképezdei tanár. Ára 80 kr. Kapható Debreczenben ifj. Csáthy Károly bizományosnál s általa minden könyvtárban. 1884.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület népiskolai könyvkiadványainak egyik legértékesebbikét, a III. sz. alatti Vezérkönyvet, szándékozom lehető részletesen bemutatni, s a tanítók és iskolai hatóságok szives figyelmébe ajánlani, annyival inkább, mert reformált felekezeti iskoláink egyik főtárgyának, a vallás-erkölcsi nevelésnek és oktatásnak alapvető módszerét foglalja magában, melylyel tüzetesen megismerkedni nemcsak érdekes, hanem hasznos, sőt szükséges is.

Egyházkerületünk e jeles művet hivatalos szakértő közegei által már megbíráltatta, pályadíjra méltatta s ki nyomatta, de szerzőjének fő jutalma mégis az lenne, ha a tanfőnökök részéről elismeréssel fogadtatnék, s gyakorlati használat közben közkeveltséggel találkoznék. — Szerény

*) Pesten 1872. jan. 24. kelt sajtókezű levelében Székács irta: „A vállalatot helyeslem és üdvözlöm . . . részvétem felől biztosítom.“ A megindítandó s meg is indított lap programjában volt körvonalozva azon theologiai irány, melynek hívei maradtunk, következőkben „Célja a Lapnak felmutatni, hogy az igazi miveltetés és az evangyéliumi világosság nincsenek egymással romboló ellentétben . . . ; célja továbbá élesíteni a J. Krisztusba mint megváltóba vetett hitet, az élő hit sürgetése mellett azonban hirdetni, hogy a hitnek cselekedetekben, erkölcsileg nemes jellemekben, emberszereteti művekben kell magát kimutatni.“ Másik vezér elvünk a szabadság . . . tisztelve a XVI. századi nagy reformáció vívmányait, hitvallásainkat és ragaszkodva azokhoz, a mennyiben a szentírással egyeznek, eltérő esetben a döntő tekintély mindig a szentírásé. Általában a Lap a józan haladásnak lesz barátja.“ — Imé a hazai több tekintély által helyeselt program 14 évvel ezelőtt épen azt tartalmazza, mit legújabb hangoztaték „új“ orthodoxia név alatt. Hol van tehát alapja és helye új és ismeretlen irány behozatalának? Az egész hadjáratnak egy betű alapja sincs, vagy legfeljebb az új szó két betűje. Logomachiával, csürés-csavarással, scholastikával oda dilatáltatott tömör rövidegbe vont állításom, hogy cikksorozat dobott ellene. „Bizonyára mondom, ismere minket“ Székács, sőt helyeselt és üdvözölt.

véleményem szerint erre is méltán számot tarthat. — Mert nem csak saját csekély tanulmányom és tapasztalataim alapján, hanem épen elemi iskolai tanítással foglalkozó szakfőnökök bizalmas észrevételeire is hivatkozva, nyilváníthatom, hogy szerzőnek eddigi közhasználatban forgott s újabb megjelent vallástani kézikönyvei, e vezérkönyv által mintegy új életet és átható szellemet nyertek. — Bebizonyul ez, ha tartalmát és kidolgozását közelebbről figyelmünk tárgyává tesszük.

A tartalom négy részre oszlik s az elemi négy alsó osztály tananyagának kezelésére nyújt utmutatást, függelékül pedig a tanításban előforduló feltűnőbb nevek és kifejezések magyarázata csatoltatik. — A tananyagot a régebben kiadott és hivatalosan elfogadott tanterv szabja meg; tehát, ha netalán ez ellen volna valakinek kifogása; ha pl. az ó-szövetségi bibliai történetek mellőzhető volna, vagy az a kérdés jönne szóba, hogy vajjon helyes és szükséges-e a különben is elég szűk és tulterhelt népiskolai oktatás keretében ugyanazon tárgyat pl. a teremtés történetét, Jézus születését stb. két, sőt három fokozatban is tárgyalni? ezek felett nem a jelen ismertetés folyamán lehetne és kellene eszmét cserélni. — Szerzőnknek az adott tananyagot módszeresen feldolgozni volt feladata, és ezt oly hiven teljesítette, hogy munkája a nevelés- és oktatásban fejlettségének jelenkori színvonalán áll, s a tanterv menetét hiven követve, annak kívánalmait is-elég meggyőzőleg okadatolja.

Legérdekesebb és legsikerültebb, véleményem szerint, az első rész. — Ennek első szakasza az alapelvek rövid összefoglalása után beszéd- és értelemgyakorlatszerű beszélgetések és erkölcsi elbeszélések által mutatja meg, miként lehet a gyöngye gyermekek értelmét és beszélő képességét oda fejleszteni, hogy a vallás tárgyai iránt kellő fogékonyságot nyerjenek; éneklés meg imádkozás közben vallásos buzgóságra gerjedjenek, s egyszersmind erkölcsi érzetök is felbredjen. — Második szakasza pedig arra ad utmutatást, mint kell az A. és B. tantervet követő iskolákban az első osztály számára kiszabott 8 vagy 4 bibliai történetecskét feldolgozni s a kicsinyeknek úgy szívébe, mint elméjébe beömlésztetni.

„A beszélgetések a tanítót nem megkötni, hanem csak tájékoztatni akarják.“ — De oly alkalmasak a bizalom gerjesztésre, s a közbeszött ének- és egyéb versecskék segítségével annyira hangulat ébresztők, hogy kár volna tőlök nagyon eltérni. — Kidolgozása, gondolatmenete s megragadó kedves nyelvezete mindeniket egyaránt ajánlja; és az által, hogy a gyermek nyelvi és érzelmi körében oly vonzó szelid melegséggel leszáll, mindenik finom paedagogiai érzékre vall.

Beszélget e szerint a tanító a kicsinyekkel legelőször is Istenről. — Ott kezdi el, a hol az édes anya elhagyta, s alkalmas kérdésekkel oda vezeti a gyermeket, hogy szinte érezze maga körül a láthatatlan lélek jelenlétét. Aztán szól az imádkozásról. — Az édes anya jóságára emlékeztetve, feltűnteti a jó Isten adományaiért való könyörgés és hála szükséges voltát, s egy szép elbeszélés által hangulatot keltve, tanítja meg a tanulás előtt és után mondandó imádságot. Isten után a szülők tisztelete felől beszélget, majd a testvérek iránti szeretetről, magaviseletről, emberről, világról és arról, hogy Isten mindent jól teremtett s e világon mindenre gondot visel. — Aztán néhány kis elbeszélést közöl, s úgy

tér át a bibliai történetekre, melyek között az összefüggést és logikai folytonosságot előzetesen kimutatja.

Az elbeszélések és történetek tárgyalási módszere következő a) előkészítő kérdezősködés, b) elbeszélés, c) kikérdezés, d) megbeszélés, e) alkalmazás, úgy hogy e két utóbbi egyikét vagy másikat rövid versecske vagy alkalmas ének részlet követi. — Ily módszer mellett a vallástanítás kétségkívül nevelő hatása lesz, s a helyett, hogy az emlékezetet terhelné, figyelmet és buzgóságot kelt s erkölcsi tiszta érzületre vezet. — Az előkészítés ismertről ismeretlenre, közelebbiről távolabbira, könnyebbről nehezebbre vezetve; figyelmet ébreszt a gyermekben; az elbeszélés meghatja lelkét; a kikérdezés alatt értelmi tehetsége fejlődik; a megbeszélés alkalmat nyújt a hangulat gerjesztésre; mit az alkalmazás gyakorlati térére vezető buzdító intései követnek. — Ha a tanító itt kezdetben nem sajnálja a fáradságot, s e módszert követi: bizonynyal óhajtott sikerre vezetheti tanítványait, mi által egyszersmind a tovább haladást könnyítendő meg mind maga, mind növendékei számára.

Azonban a siker lehető könnyebb elérése végett részemről nem követném szerzőt a felesleges ujitások terére. — Az énekes könyvből vagy másunnan vett versecskéket szükség nélkül nem változtatnám. — Pl. az első beszélgetést befejező énekvers első sora: „Láthatatlan lélek, te betöltesz mindent“ egészen alkalmas volna úgy is, sőt szerintem még alkalmasabb, mert jó lenne mindjárt kezdetben megmondani a gyermeknek, a mire csakugyan édes anyja is figyelmeztethette már, hogy az Isten lélek, és épen azért láthatatlan. — Továbbá a tanulás előtti imádság szebb, vonzóbb alakban ismeretes; miért tehát azt változtatni? A gyermek elébb-utóbb rátalál az ábéczés könyvben, és összehasonlitgatásokat tesz, a mire ebben a korban még semmi szükség. — Így vélekedem a Nagy Lászlóéból módosított kis versről is, mely a 20. lapon áll, sőt jobbnak tartom az eredetit, mert egy az, hogy szebben rimel, más meg, hogy hathatósbab indító okot hoz fel arra, hogy „öröm iskolába járni.“ — A reggeli és esti imádságot sem tartom jobbnak az ábéczebelinél, sőt azok két utolsó sorát illetőleg egyikben a rim, másikkban a metszet ellen van kifogásom; ugyanazért megtartanám az ábéczeből már ismeretes és közkedvességű kis fohászokat. — Átalában nem vagyok barátja annak, hogy a megszokott, ismeretes verseket vagy azoknak egyes sorait, a költészet igényeinek mellőzésével változtassuk, mint az az énekes könyv legújabb kiadása alkalmával történt, hol igen sok szép költői kifejezés vesztette el sajátos szépségét, élénkségét az átdolgozó kezek között. — Példa gyanánt csak egyet idézek, a XXXIX. Zsolt. 4. versét, melyben a régies használatu szó meghagyását Arany János Szondi két apródjából vehető példa ajánlhatta volna. — Verseket helyett vagy alkossunk egészen újat, vagy legyünk irántok türelmesek a lehetőségig.

Gergely Károly.

(Vége köv.)

Egy kis felvilágosítás.

A „Debreczeni Prot. Lap“ f. évi 10-dik számában t. Nánássi Imre m.-telkii lelkészúrnak „Pár szó az újabb pályázati hirdetésekéről“ című czikkében bírálatot tart a bi-

hari ev. ref. egyházmegye lelkészi javadalmainak 1880-ban — a lelkészgyámolda részére a változások alkalmával fizetendő félfizetések pontos megállapíthatása céljából 10 évre elfogadott, és a legközelebb pályázat alá került lelkészi állomások jövedelmét pénzértékben feltüntető összegek nagy különbsége felett, felhozván például Csökmöt, J. Hodost és Ártándot, mely egyházakban az 1880-diki becslés szerint a lelkészi javadalom összege 650—592 és 480 forintra — a pályázati hirdetésekben pedig 1180—1040 és 825 forintra tétetett. És midőn a különbség okát keresi, azon gyanúsító képzeletének ad kifejezést, hogy az egyházak presbyteriumai a pályázati hirdetésnél bő mértékkel mérték a lelkészi fizetést, csak hogy az egyházak minél magasabb osztályba soroztassanak. Sőt alább az ártándi pályázati hirdetés után már a presbyterium becslése felett itéletet mondva, így szól: „mi ebből megtudjuk, hogy mire becsülhető a nevezett lelkészi fizetés, t. i. ritka jó esztendőben 800 forintra is felmegy, de a legtöbbször 400-zal is megkell érni.“

Hogy az 1880-diki és a pályázásra kiállított becslések között nagy különbség van, abban igaza van t. lelkészúrnak, de hiszen ezt itt a bihari egyházmegyében mindenki tudhatja, és maga az egyházmegye 1884. júliusi gyűlése 57-ik számú végzésében, az egyházak helyesebb osztályozhatása szempontjából — a lelkészi fizetések újabb felbecslését el is rendelte.

Az egyházmegyének ezen rendeletéből már — az én vélekedésem szerint — épen nem az következik, hogy a pályázati újabb becslések, az egyházak hiúsága, praktikus észjárása és több effélék miatt gyanu alá vólnának vonhatók, hanem az, hogy az 1880-diki becslés — valamint az egyházak 1883-ban történt osztályozásának adatai is hiányosak vagy hibásak valának, mert ha így nem vólna, az egyházmegye nem látta volna szükségesnek az újabb becslést és nem rendelte vólna el azt.

Nem tartom ugyan — épen az újabb becslés elrendelésénél fogva — a t. tisztúrnak felszólalását annyira közérdekűnek, hogy arra itt hosszasan reflectáljak, de mint-hogy a három egyház közt Ártándot nem csak felemlítette, de arról „tudja,“ hogy a pályázatban kitett öszvegnek legtöbbször felét sem adja meg lelkészének, a t. tisztúrnak fölvilágosítására s a t. olvasó közönség iránti tekintetből szükségesnek látom röviden felemlíteni a következőket:

Az 1880-diki becslés a lelkészgyámolda javára fizetendő lelkészi félfizetések előleges megállapítása céljából történt, mégpedig akkori nagy érdemű b. e. esperesünknek több egyes lelkészek, sőt az egyetemes lelkészértekezlet előtt is kinyilvánított azon ohajtására, hogy az addig esetéről-esetre történt félfizetés megállapítások sokféle nehézsége, valamint az ilyen alkalmakkor úgy a gyámoldára, mint az új lelkészekre nézve előfordulható részrehajlások és az ezekből következő felszólamlások, perlekedések megszüntetessenek, de ugyanakkor az egyetemes lelkészúrnak közösen megállapodott abban, hogy a félfizetések, tekintettel az új lelkészek nehéz helyzetére, méltányosan s lehetőleg csekély mennyiségben állapittassanak meg. Ezen megállapodás folytán a becslésből a stola egészen kihagyatott, a földek hasznobére és a naturalék ára a rendes értéknél jóval alább számítottak.

Az 1883-diki becslést — az egyházak osztályozása céljából — eszközölő egyházmegyei bizottság pedig a lelkészi

köröktől olyan hiányos adatokat vett, melyeket — leg-alább a sárréti lelkészi körben — némely lelkésztársak — nem készítvén el oda haza az esperesi utasítás szerint 10 évi átlagban javadalmaik megbecslését, — csak úgy rögtönözve mondtak az értekezleti jogyzó tolla alá, és ezen hibás adatok nyomán osztályozott.

A mi az ártándi lelkészi fizetést illeti, igaz hogy az 1880-ban 480 forintra értékeltetett a fentebb irt okokból, de az is igaz, hogy a szolgálmány és a faváltság azóta történt 141 forinttal; — míg ezen váltság előtt a természetben tett szolgálát a lelkészi javadalom értékét nem hogy szaporította volna, de sőt csökkentette.

Egyébiránt a pályázati hirdetés végett lelkészi díjlevelet pontonként pénzértékben is kitüntető ártándi egyház, nt. esperes urhoz lelkésze évi fizetését ekként terjesztette be:

1. Párbér pénz (152 pár után 21 krral, pedig 165 pár van jelenleg)	30 frt.
2. Párbér kétszeres buza (35 literes vékával 5 forintra számítva köblét)	190 "
3. Párbér zab (köble 2 frt 10 krral szinte 35 literes vékával)	80 "
4. 16 cat. hold szántó föld 12 forinttal	192 "
5. 10 " " kaszálló föld 8 forinttal	80 "
6. 2 hold (8 vékás) here és kenderföld	20 "
7. 12 legelő illetőség és 4 vékás kiosztott nyomás	12 "
8. Szolgálmány és faváltság	141 "
9. Palástdíj	80 "
Összesen: 825 frt.	

Hogy nt. esperes ur miért nem így hirdettette annak okát nem tudom, — talán költség kiméleléből látta jobbnak a rövidebb hirdetést.

A fentebbi összegnél az ártándi lelkészi fizetés 16 év óta csak két évben volt kevesebb, de a többi években 20—50, sőt 100 forinttal is többre ment.

Mindezekből t. Nánási Imre tisztárs ur jobb tudomást szerezhet, a t. olvasó közönség pedig meggyőződhetik, hogy az ártándi presbyteriumot lelkészi fizetése megbecslésénél sem hiuság, sem semmi praktikus fogás nem vezette.

Én azt hiszem Csökmő és J.-Hodos sem becsült másként.

Szabó Károly.
ev. ref. lelkész.

Néhány megjegyzés „a confirmációi oktatás kérdéséhez“ című cikkekre.

Dóczy Imre népiskolai tanító ur Lévay Lajos urnak e lapok f. évi 7-ik számában közlött szép és tanulságos nyílt levelében egy helyütt eléforduló „beemléztetés“ kifejezés által sértve érezte magát mint tanító, ugyancsak e lapok 9-ik számában fentidézett című cikkében határozottan tiltakozik Lévay ur azon egyéni nézete ellen, hogy: „maradjon továbbra is a felekezeti tanító kezében a confirmációi káté beemléztetése s csak azután vegyük át a tanítást mi, lelkészek.“

Jogos a tiltakozó felszólamlás, ha Lévay ur a „beemléztetés“ alatt csakugyan azt értette volna, a mit Dóczy ur ért, vagyis: „szajkómódra bemagoltatás“-t. De egyáltalában nem jogos akkor, ha a kifogásolt szó alatt, — mint én gon-

dolom, sőt megvagyok felőle győződve, — a kézi könyv illető szakaszának, — sajátlagos néven: penzumnak — egyszerűen, könyv nélkül megtanítatása értetett; mely könyv nélkül való megtanítatás nemcsak hogy ki nem zárja a szükséges magyarázatot, de sőt a hivatott tanítóról azt nélkülözhetetlenül föltételezi. Már pedig, hogy ez utóbbi értelményben vehette Lévay ur a „beemléztetés“-t: mutatják cikkének Dóczy ur által hivatolt passusában előforduló ezen szavai: „A husvét és áldozó-csütörtök közti időben minden évben mintegy 20 órát fordítottam a konfirmándusok alaposabb előkészítésére.“ Az „alaposabb“ kifejezés föltételezi az „alapos“-t, melynek már a káté beemléztetésénél meg kelle történnie.

Nekem egyszer volt még szerencsém, személyesen találkozhatni Lévay urral. De én ez első találkozásból úgy itélek, hogy ő a megtestesült szerénység, finomság és jóság. Egy született missionariust tudok így képzelni. De hogy ő valóban missionarius is, a belmissiónak egyik lelkes apostola: igazolják azok a vallás-erkölcsi életre nézve, általa kezdeményezett s részben már meghonosított áldásos intévények, melyekre ő a belmissió terén egyházközségében már eddig is méltó joggal rámutathat. Ilyen egyénről nem gondolható az, hogy ő a „beemléztetés“ alatt „szajkó módra bemagoltatás“-t értve, ez által a nagyra becsülendő tanítói testületre a kicsinylés homályát kívánta volna boríttatni.

Mindezeket különben nem azért írom, mintha a neheztelt „beemléztetés“ szó miatt Lévay urat kívánnám mentegetni. Neki az én apologiámra semmi szüksége. Ő, ha akarja, saját magáért sokkal inkább megfelelhethet, mint én azt egész erőm latba vetésével is tenni tudnám. Irom tehát egyedül azért, hogy feltüntessem, miszerint arra az émeljítő orvosi rendelvényre, melyet Dóczy ur a „beemléztetés“ magyarázatául egész gunyorosan megír, nem volt semmi szükség annyival inkább, mert szerintem nem áll az, hogy ha a lelkész az Urasztalához készülő növendékeket alaposabban előkészíti, — mint ezt talán a sokféle tantárgy tanításával elfoglalva levő népiskolai tanító tehetné, — „ez által a legnagyobb szegénységi bizonyítvány volna ellenök kiállítva.“

Hiszen nekünk, lelkészeknek a vallástudomány az első és legfőbb tanulmány-tárgyunk, ebben kell folyvást elébb-elébb mennünk, ennek magasságait és mélységeit vizsgálgatnunk; és ha midőn a törvényes rendtartás nyomán hivatalukba beállított tanító urakat, a népiskolai összes tantárgyak alapos előadása — s magyarázására képesítettetteknek elismerjük: engedje meg nekünk Dóczy ur! annyit hinnünk, hogy legalább az egyetlen egy vallástudományban, a lelkészek általában alaposabb vagyis szélesebb mederben folyó oktatásokat adhatnak.

Egyébiránt az én nézetem e tekintetben az: tartassék meg az egyházi törvényeknek a confirmációi oktatásra nézve alkotott §-a szórul-szóra és kivált kisebb gyülekezetekben végezzék ezt az oktatást a lelkészek egész önmaguk. Nem ok nélkül hozta e törvényt a zsinati atyák bölcsessége. Hogy erre egyik fő indító ok az lehetett, hogy az általánosan elterjedt vallásbeli közöny s hitetlenség árja ellen egyelőre legalább a konfirmándusok lehetőleg széles alpra fektetett és ügybuzgó előkészítésében valamely gát emeltessék: mutatja az is, hogy a törvény rendeleténél fogva az ismétlődő iskolások vallásos oktatásáról való gondoskodás, szintén köteleességévé tétetett a lelkészeknek.

Azt pedig ne vélje Dóczy ur, és paedagógiai szempontból ne helytelenítse, hogy ha a konfirmációra előkészítést maguk, a lelkészek végezik, ez által a tanító tekintélye alá törpül, sőt semmivé leszen a gyermekek előtt. A tanítót az iskolában legnagyobb tekintélyül tartani a gyermeknek, megjárja, míg a gyermek kezdő és az iskolai rend — s fegyelemhez nem szoktatott; de bizony! már a 11, 12, 13 éves gyermek előtt nem a legnagyobb és egyedüli tekintély ő. Legalább a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a cenzort, jelentkezzék az, az iskolaszéki elnök, egyházlátogató, tanfelügyelő stb. személyében, mindenesetre tartja olyan, sőt talán nagyobb tekintélynek is, mint tulajdonképeni tanítóját a nélkül azonban, hogy ez utóbbi a sikeres oktatásra megkívántató tekintélyét előtte elveszítene.

Végül, ha meg nem sérteném én is Dóczy urat, egyet ajánlanék figyelmébe.

Igaz az, a mit ön mond, hogy már ma a tanítók nagy gonddal szakértelemmel képeztetvén, s ennek folytán sokkal több előtanulmányval s képzettséggel lépven pályájukra, irányukban „mind az egyház, mind az állam és társadalom elismeréssel vannak.“ Ez elismerés aztán fölébreszti bennök a nemes önbecsérzetet, mely nélkül valami jó és üdvös meg nem foghat, még kevésbé hagyhat működése után maradandó nyomokat és a mely önbecsérzet a tanító urakat is hivatáskörük hü, lelkiismeretes és sikeres betöltésére villanyozza fel. De vigyázzunk! hogy ez az önbecsérzet túl érzékeny, minden csekélység, sőt sokszor semmiség által is könnyen felizgatható ne legyen, mert ekkor már csak egy lépés választja el attól a lelki kevélységtől, mely rendszeren így kiált fel: „Kicsoda az Ur, hogy engedjek őnekie?“

„Forgolódjunk“ azért az Urtól vett szolgálatunkban a kapott talentumok szerint! „A ki tanító, a tanításban; a ki intő, az intésben.“ Ámde forgolódjunk egész „szelidségben,“ soha nem feledvén, hogy: „a ki magát megalázza, felmagasztaltatik.“

Kiss Lajos.

Válasz Kovács Lajos urnak.

A „Debreczeni protestáns lap“ 1884. évi folyama 31—33 és 35-ik számában Kovács Lajos aláírással megjelent „Válasz“ című közleményre felelni nemcsak az ügy fontossága, hanem a magunk iránti kötelesség által is erkölcsileg vagyunk kényszerítve.

Nem beszélve a bevezető sorokban előadottakra — melyek a dolog lényegére most már nem tartoznak — minden elfogulatlan olvasóra meglepő a „Válasz“ írójának azon kijelentése, mely szerint a tanügyi bizottság „Véleményé“-nek hirlapban történt közzététele felől következő szavakban ad felvilágosítást: „A vallástani szakosztály tanácskozása alatt ugyanis felmerült, majd a bizottsági gyűlésen ismét szóba hozott, hogy a mai időben midőn az antiszemitizmus annyira mozog és terjed, időszerű lenne a bizottság véleményének azt a részét, mely különösebben az ó-szövetségi bibliai történetek tanításáról szól hirlapban közzétenni s a nagy közönség tudomására hozni.“ Ezen szóba hozás, ezen nézet az érdeklettek mindnyájának helyeslésével találkozván, a közlés megtörtént t. i. kiadva lett „a bizottság véleményének végső része.“

A fentolvasható, írásban kiállított bizonyosság levél tehát a „Vélemény“ azon része, „mely különösebben az ó-szövetségi bibliai történetek tanításáról szól“ azon indokból tétetett közléssé hozatott a nagy közönség tudomására, mert „a mai időben az antiszemitizmus annyira mozog és terjed.“ A legmerészebb képzetet mellett még valami más, hogy többet ne mondjunk egy jó adag ellenséges indulat is járulhatott ahhoz, hogy tisztán keresztyén vallás ev. református elemi népiskoláinkban alaposabb s kívánatosabb eredményt biztosító taníthatása céljából tett „Indítvány“ az antiszemitizmussal kapcsolatba hozassék s annak gyanujával bélyegeztessék meg.

Mi részünkről ezen vallástani ügy felvetésénél s megvitásánál, minden néven nevezhető szemérmustól annyira távol tartjuk magunkat, hogy valamely ily gondolkozás mód, vagy épen törekvés nekünk tulajdoníthatásának csak felvetését is egyszerűen kerekén visszautasítjuk, s nem vagyunk okai s nem is tartozik reánk, ha valaki az antiszemitizmus mozgását és terjedését, ezen — a ker. ev. református hitfelekezeti belkörü elbírálása és intézkedése alá tartozó — vallástani kérdéssel rokonságba hozni s egy kalap alá vonni jónak és célszerűnek találván, belőle tőkét csinálni akar; mi sem itt, sem pedig a társadalmi élet nyilvánulásai között sem egyik, sem másik szemérmust szolgáltatásban egyetlen szót sem emelünk, s egyetlen tollvonást tenni nem fogunk, de azt sem engedjük meg, hogy bárki is, akár ellenséges indulatból, akár a szemérmű iránti tulajongásból jogot és alkalmat vegyen magának ilyes valamit ránk fogni, vagy sorainkból kiolvasni. És a midőn elismerjük azt miszerint kinek-kinek szabadságában áll ott és akkor, a hol és mikor neki tetszik színt vallani s párthoz szegődni, ismételve határozottan jelentjük ki, hogy sem hivatalos állásunk, sem egyéni érdekünk, sem gondolkozásunk módja nem hozza magával, hogy a szemérműsi mozgalmak terén állást foglaljunk, a kényszerítésnek pedig helyt adni nem fogunk.

Ha kissé maliciózusok akarnánk lenni — mire különben a „Válasz“ írójának kifejezéseivel és szólamaival szemben már itt szabadságot vehetünk magunknak, — elmondhatnók, hogy bár az antiszemitizmus hajánál fogva előrántott kérdése szóba hozásának főtényezőjét úgy sejteni, mint ismerni kíváncsiak, nem vagyunk, mégis a „Válasz“ írója ezen szavaiból „én e lapok n. t. szerkesztőjével közöltem a bizottság nézetét“ — annyit lehet következtetnünk, hogy ki ezen szemérműféle idétlen szülöttnek ápoló, nagyra nevelő dajkája, vagyis ki volt az, a ki gondozta, eljárta körülötte, eszközöltetvén a „Vélemény“ ily indokból való közlését. Az eképen kiérdemelni hitt dicsőség koszorujához mi egyetlen babér-ágat is hozzáadni hivatva nem vagyunk — annyivalinkább nem, minthogy az ezen téren kifejtett fáradozás és szolgálat jutalma, az izráeliták budapesti központi irodájából szokott utalványoztatni — sőt magának a filozemérműségnek is csak előnyös és célszerűbb lenne a fügefalevél, mely ezen kérdés itt történt szóba hozását és nyilvánossá tételét eltakarná.

Az antiszemérműség szempontjából közölni a „Vélemény“-t ha már azt tenni multhatatlanul szükség volt — egy általában tévesztett dolog, annyivalinkább, mert mi — mint azt cikkünk elején is kijelentettük — hogy ha a közlemény annyit s nem többet mond: az „indítvány“ tul van haladva, mert az e tekintetben kiirt pályázat utján előállított „Bibliai történetek“ című pályadíjjal jutalmazott vallástani kézikönyv azon részében, mely az elemi népiskola III-ik osztályánál a vallástani tanításra van berendezve, a kérdéses ó-szövetségi bibliai történetek a keresz-

tyén hit és erkölcs tananyagául dolgoztattak fel, mi ezen őszinte és nyílt kijelentéssel s a már bevezetett tényre szemközt minden hozzászólás nélkül vártuk volna be az „Indítvány“ sorsának eldőlését, a hozott határozatba feltétlenül és kötelességszerűleg belenyugodtunk volna, ily módon ezen, az ev. református hitfelekezet kizárólagosan házi ügye nem vetette volna felszínre a szemitzmus hullám gyűrűzetét is — melyhez különben nekünk semmi közünk; — de midőn a „Vélemény“ közlésében — melynek célját és indokait igazán nehéz lett volna kitalálnunk, — hiszen az a szemitaság kinek is juthatott volna eszébe, annak feltevése pedig távol volt tőlünk, hogy a „Vélemény“ a megjelenendő, pályadíjt nyert mű bevezetőjeként iránta akar hangulatot keltni, — a mi különben a tisztesség határai között, s távol az egyéni érdektől szerintünk nem is kárhoztatható. Mindezeknek csak sejtelmével sem bírván, egyedül az „Indítvány“ ellen irányzottunk vettük a közleményt és ezért voltunk bátrak a tollat kezünkbe venni s megírni cikkünket.

A „Válasz“ írója — mint fentebb is idéztük — egész érthetően és világosan mondja, hogy a „Vélemény“-nek csakis azon része tétetett közzé, mely „különösebben az ó-szövetségi bibliai történetek tanításáról szól,“ s valóban a „Vélemény“ nem is vonatkozhatott másra, a mennyiben az „Indítvány“ is csak az ó-szövetségi, vagyis zsidó férfiak történetének keresztyén hit és erkölcs tananyag gyanánt való felhasználásának megszorítását, vagy mint ilyennek éppen mellőzését hozta javaslatba.

Hogy a bizottság a vallástanítást — az „Indítvány“ eléggé körvonalozott határain túl is terjeszkedve — tanácskozása és ítélete tárgyává tevő, erről alantirtak mit sem tudhattak, ez a bizottságnak magán — az „Indítvány“-tól teljesen különálló — ténye volt, mely nem volt hírlapi közleményül s így nyilvánosság elé szánva, és éppen ezért mi „Vallás tanítás és zsidó történet“ című cikkünkben sehol és csak egyetlen mondatban sem tértünk el kijelölt iránypontunktól, ugyanazért minden szavunk s nyilatkozatunk csak erre viheto vissza. Mi nem beszéltünk és nem is beszélhettünk másról, mint „az ó-szövetségi vagyis zsidó történetek“ népiskoláinkban ker. hit- és erkölcs tananyagul alkalmazásáról, daczára ennek, sőt daczára a „Válasz“ írója által saját kezüleg irt bizonylatnak, mindjárt a fentebb hivatolt pont után következő kikezdésben azt mondja: „ez az ártatlan közlemény általánosságban szól a bibliai s különösebben az ó-szövetségi történetek népiskolai tanításáról“ s aztán ismét ekként beszél: „bár ki első tekintetre beláthatja, miszerint a mondott helyen általában az egész, tehát új-szövetségi történetek tanításáról is van szó.“

Fentebb önként, szabad akaratából saját kezüleg kiállított elismerése szerint, a „Vélemény“-nek csak azon része közöltetett, mely „különösebben az ó-szövetségi történetek tanításáról szól“ ezen helyeken és több más helyütt az új-szövetségi történetek tanítását is szeretné beékelni.

Egész tisztelettel jelentjük ki, hogy sem az „Indítvány“, sem a mi cikkünk az utóbbi thema körüli tanácskozást s az e tekintetbeni véleményes megállapodást nemcsak hogy nem provokálta, sőt feleslegesnek, reánk nem is vonatkozhatónak tartjuk, mert az új-szövetségi bibliai történetek — a keresztyén vallásnak népiskoláinkban való tanítását illetve — oly alap. oly kutfő, hogy a felett, mint ilyen felett még csak barátságos szócsere sem engedünk magunknak, ha bár a beosztás és módzat nem zárják ki a hozzászólás szabadságát, a mely azonban megbeszélés tárgyát nem képezheti. És ezen magunknak val-

lott nézettől s elfoglalt állásponttól ezuttal is eltérni már csak azért is óvakodunk, mivelhogy a „Válasz“ írójának nagyon érdeklődésben áll s felette szíven fekszik — okoskodása egész folyamán — az új-szövetségi történetek tanításának kérdését is a discussióba bevonni; lehet, csak is szándékból, hogy mi akár készakarva, akár véletlenül erre a térre követnők, s a rendelkezése alatt álló erőszakos fordulatok s kereszttüzelésekkel a nagy közönség elé legalább látszólag úgy állithatna bennünket, mintha az új-szövetségi történeteket is érinteni elég vakmerők volnánk. Elég nagy baj és boszuság biz az, hogy ezen kívánatos örömet meg nem szerezhettük, a mennyiben nem olvastuk ki a sorok közül azt, a mit „Válasz“ írójának kedvére — előbbeni bizonyosság tételének ellenére — szeretett volna általunk kiolvasztatni, hogy pedig ezen félrevezetés, eltévelyítés, vagy éppen beugratás szándékának végett vessünk, most is, de mindannyiszor, mikor a szükségesség hozza magával, kijelentjük s csűrés, csavarás nélkül aláírjuk, hogy mi pusztán az ó-szövetségi, vagyis par excellence zsidó férfiak és zsidó nemzeti eseményeket tárgyazó történeti leírások, keresztyén hit- és erkölcs tananyagul való czélszerű felhasználásáról beszéltünk eddig s fogunk beszélni ezután is.

Peterdy Károly,
esperes.

(Folyt. köv.)

Sütő Kálmán,
főjegyző.

Uri imádságról.

E becses lap 5-ik számának 43-ik oldalán ismertette lett, az uri ima használásában uralkodó féltelenség minősége, melylyel kapcsolatban felhívás intéztetett a liturgusokhoz, hogy ügyeljenek, miszerint a minden imádságaink közt első imádságot, föltétlenül mindnyájan egyformán mondjuk; és e czélból különösen az agenda és az imádságos könyvirók vegyék elő ezentul biblia fordításunkat és abból írják át betüröl betüre Urunk imádságát kihagyván azt az egy betünyi szócskát; és végre kifejeztetett, hogy az érdeklődők véleményének szivesen adatik tér e lapban.

Ez okból megkísérlem szólani azon tárgyhoz, mely előttem valóban fontos, de némelyek előtt érdektelenebb lehet a „családkönyv“ rovatozásának kérdésénél.

Az idézett számban azt állítja Csiky Lajos szaktanár ur, hogy mi nálunk is szokásos olyan martyrrá tenni az uri imádságot, mint hajdan Luther szerint a thraciai bogomilek tették. Ez állítást aztán annak feltüntetésével bizonyítgatja, hogy mi nem tudjuk, vagyis nem úgy akarjuk tudni az uri imádságot, mint azt nekünk a mi Urunk tanította; mert nincs kedvünk ragaszkodni a Károli-féle jó fordításhoz.

Az én meggyőződésem is az, hogy kik szabadságuk szabados élvezetében önkényüleg választott kifejezésekben török, szenvedtetik, sőt kinozzák imádkozási használat alkalmával a „Mi atyánk“-ot, azok azt valóban martyrrá teszik. Hanem azért, mivel nincs tudomásom, hogy midőn a bogomilek szünet-szünetlenül ismételtették: vajjon hiányzott-é náluk is a mondat szerkezeti egyformaság: nekem úgy tetszik, hogy nálunk, egyházkerületünkben első sorban azon szokásban van meghonosítva a thraciai bogomilek rosalt szokásának némi maradványa, melyről a szaktanár ur elfeledkezett megemlíteni, s e szokás az, hogy mi ünnepélyes kultuszokon egy és ugyanaz alkalmal kétyszer, sőt midőn urvacsorát is osztunk 3—4-szer vesszük ajkainkra az uri imádságot, tehát majd nem szünet-szünetlenül ismételtetjük azt! E szokás ellenkezik az uri imád-

ság méltóságával és tökéletesen elég volna, ha vasárnapi kultusz alkalmával csak egyszer az utókönyörgés végeztével mondanók imádságaink legmagasztosabbját, tennők fel mintegy könyörgéseinkre a koronát; midőn pedig urvacsorát osztunk, csak legvégül, a szent asztaltól való távozás idejében, a megáldó fohász előtt mondanám. Így aztán ez irányban legkevésbé sem bogomiloskodnánk!

A mártýrrá tevési processus mellőzött oldalát érintvén: bátorkodom a feltüntetetthez is szólni.

Elismerem, hogy Krisztus urunk a sok beszédű imádkozást nem kedvelve, tartalomdus imádkozásra akarván tanítványait tanítani s így intvén őket: ti így imádkoztatok — a példánál mondottban, tanítványai közvetítésökkel, minket is tanított ő. Mindazáltal azonban — mivel Krisztus urunk a héber nyelv szabályai szerint beszélt, imádkozott és bár sok csudákat tett, még sem tette meg azt a csudát, hogy úgy imádkozott volna, miszerint imádságának eredeti szóról-szóra fordítása minden népek, nemzetiségek nyelvére úgy átteendő lehetne, mintha csak mindeniknek maga nyelvén imádkozott volna; továbbá mivel úgy tudom, hogy a különféle nemzetiségű tudósok, ha bölcssek is, sokszor képtelenek egyik nyelvet úgy átültetni a másikba, hogy amaz emennek természetével szabályával teljesen egy lenne; nem egyszer egy kénytelen „ba“ „be“ felett is hosszas meddő vitát folytatnak — mondom ezek miatt én — nem feledvén, hogy nem a betű, hanem a lélek a mi megelevenít — a Károli fordításhoz sem ragaszkodnám feltétlenül; az egy „a“ betű szócskán kívül, egyebeket is kihagynék belőle vagy egyebeket is átváltoztatnék benne.

Károlyi fordítása ugyanis így kezdődik: „Miatyánk, ki vagy a mennyekben.“ E megszólító dicsőítés magyarosságát rontja, hogy a „vagy“ illetéktelen helyen levén, mintegy kérdi az által: ki az a mi atyánk ott a mennyekben, holott Jézus tudományából tudjuk ki a mennyekben az az isteni felség, ki mennyekben élőnek ismertetvén, méltó a dicsőítésre. A magyar ember is bizton tudván valamely helyen létezését valakinek: nem kétlőleg, hanem állítólag fejezi ki magát p. o.: Egy bizonyos körülmény alkalmával midőn atyját a házban látja, tudja lenni, nem mondja: Én atyám ki vagy e házban, légy általam üdvözölve; hanem így szól: Én atyám ki e házban vagy stb. vagy pedig: . . . ki földön vagy stb.

„Miképen mi is megbocsátunk azoknak, a kik mi ellenünk vétkeztek“ helyett nyelvünkkel egyezőbbnek tartom: mint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Ez kevesebb beszédű, de azért benne van azon fogadás, hogy mi megbocsátunk azoknak, kik a multban és meg azoknak is, kik a jövőben vétkeznek ellenünk.

„És ne vigy minket a kísértetbe.“ E kérés még ha az és *πειρασμον* „a“ névelővel is jól lenne fordítva, még akkor is hibás, ellenkező a jézusi kérés szellemével, mert Jézus nem nevezte meg, nem mutatott rá a kísértetre, melytől távortartást könyörgött a mennyei atyától, hanem általában a minden kísértettől való megóvást imádkozta. Az „a“ névelőnek akkor volna inkább helye, ha így mondhatnók: ne vigy minket a kísértetbe? — Magyaros tehát csak így: És ne vigy minket a gonosztól. Itt is felesleges szószaporítás a „minket“ ismétlése. Mert tied az ország és a hatalom és a dicsőség mindörökké. Magyar fülünket kellemetlenül érinti a kelletinél több „és“ tehát mint szoktuk az egymás mellé s után állított személyek, birtokok, tárgyak megnevezése al-

kalmával, csak az utolsó elé teszszük az „és“ szócskát; úgy itt is a dicsőség elé teszem és mondom így: az ország, a hatalom és a dicsőség stb.

A Károli-féle fordítástól ennyiben térvén el, ime én így szoktam imádkozni a mi urunk Jézus Krisztus által tanított imádságot. Világért sem azért, hogy „Mártýrrá tevési processust“ végezzek; hanem azért, mert nekem úgy tetszik, hogy magyar nyelvemre így jobban rá illik és füleimben is magyarosabban hangzik. És meg is vagyok győződve, hogy nyelvészeti változtatásom által nem vétkezem sem Krisztus Urunk tanításának, sem imádságának méltósága ellen; mert imádsága szellemének nemzeti nyelvünk szerint alkotott betű-formájában, épen hagyom magát az imádság elevenítő, megszentelő lelkét.

Szerintem is ohajtandó, sőt szükséges, hogy a „Mi atyánk“-ot minden liturgus, minden tanító, sőt minden prot. ember csak is egyféleképen imádkozza, de nem csak tisztánul hanem az egész magyar prot. anyaszentegyházban. Kényünk, kedvünk szerint ne szabadoskodjunk erre meg amarra, így meg amugy. Az uri imádság szelleme követeli, hogy ünnepélyes kultusz alkalmával csak is egyszer mondattassék; az uri imádság méltósága követeli, hogy azt verses könyörgésbe szétosztva senki se mártýrozza; a szent poéták emelkedjenek költői szárnyakon fel a mennyekbe a mi atyánkhöz s meglehet hogy a ragyogó szárnyakat mi is rákötjük olykor-olykor lelkünkre, de az uri imádságnak hagyjanak békét, ne mutogassák hogy ők szebbre, magasztosabbra tudnák ma már tanítani a tanítványokat, az uri imádság a maga prózai egyszerűségében o'y isteni szépségű és méltóságú; mint volt a mi nem fényelgő Urunk, ki azt először vette isteni ajkaira.

Egyébiránt győzőn az általános vélemény. De minden esetre legyen éber figyelem és kitartó gond arra, hogy ágendás és imádságos könyveinkben csakis egy alakban diszelegjen az uri imádság. E czélból nélkülözhetlen, hogy a főiskolákban nem csak a theológusok, hanem a vallás órákon a többi osztályu növendékek is figyelemmel tartassanak: miként imádkoznak, nem csak hanem a képezdészek is; mert a tanító urak is úgy mártýrozzanak, mint sok liturgusok, tanítván az uri imádságot ők is helytelenül; a gyülekezetekben pedig a liturgusok vigyázzanak a tanítóra és a népiskolára.

Ezekben én előadtam, hogy véleményem szerint mennyiben kötelező reánk nézve, bevett biblia fordításunk használata, nem hallgattam el azon elvemet sem, melyszerint vélném kiírt-hatni vallásos életünkben avagy kultuszunkból a thraciai bogomilek mélyre gyökerezett maradványát. A bölcssek szóljanak bölcsebben!!

Nagy Elek,
ev. ref. lelkész.

Otrokocsi Végh Dániel emlékezete.

Az eperjesi ág. ev. kerületi collegiumnak rossz éve a jelen tanév. Csak nem régen helyezte örök nyugalomra tanári testületének Nestorát, az érdemdus Vandrák Andrást, s már újabb veszteséget gyászol. Márczius 7-én ragadta el a halál ifjabb tanári nemzedékének egyik jelesét Otrokocsi Végh Dánielt.

A boldogult, eperjesi szerény sorsu iparos szüléknek volt a gyermeke s Eperjesen járta iskoláit is a theológiai tanfolyam

bevégeztéig. Később Halléban töltött egy évet, különösen nyelvészeti, irodalmi, bölcsészeti és történelmi előadásokat hallgatva. Utazásokat tett Ausztriában, Németalföldön, Német- és Franciaországban. Nevelői, házi tanítói állásra Sáros megye előkelő uri családai körében nem volt egy időben nálánál keresettebb egyén. Ily minőségben működött részint tanuló pályája alatt, részint annak bevégezése után Piller József, Hodossy Ede, Bujanovics Frigyes, Bánó József stb. előkelő uri családjaiknál, mindenütt jó emléket hagyva maga után és széles körökben szerevezve magának becsülést. Később, már mint eperjesi tanár, sárosi előkelő kisasszonyok egy egész körét vezette be a magyar irodalom és történetének mélyebb ismeretébe. 1868-ban a késmárki lyceum, 1870-ben az eperjesi collegium hívta meg tanárnak. Ez utóbbi helyen működött haláláig, mint a gymnasium alsóbb osztályainak egyik tanára; egyszersmind jegyzője volt a collegiumi pártfogóságnak, s a felsőbb tanuló ifjak önképző körének, a „Magyar társaság“-nak is elnöke, vezetője. Mint tanár egész odaadó buzgósággal és szeretettel oktatta apró tanítványait a tudományok elemeire Otrokocsi, kit ritka szellemi tehetségei és sokoldalú alapos tudományos képzettsége, nem egy akadémiai tanszékek is valóságos diszervé tehetek volna.

Már mint gyermek-ifju kitűnt kiváló tehetségei, önálló, határozott szelleme által. Kezdetül fogva tanár kívánt lenni. Nem elégedett meg azzal, hogy az iskolában mindig a legelsőkhöz tartozott, néki ugyyszólván gyermekkorától óta mindig voltak privát tanulmányai, melyekbe egész buzgósággal elmélyedt. S nem is a könnyűjéből válogatott, erős szelleme korán élvezhetővé tette rá nézve a nehezebb szellemi eledelt is. Tanulótársait meg se lepte már, mikor a 7-ik gymn. osztálybeli tanuló Otrokocsi, vidám társaságukból kiválva, valamely árnyas fa vagy bokor tövében Vischer és Carriere aesthetikai műveit olvasgatta.

A folytonos önképzés szokás, életszükség lett nála élete egész folyamára. Ennek köszönhető széleskörű műveltségét, nagy terjedelmű (több mint 12 nyelvet, többek közt angolt, francziát, olaszt, törököt, arabot felőlelő) nyelvismeretét, sokoldalú alapos tudományos ismereteit. Különösen a nyelvészet, a különféle irodalmak és történetek, az aesthetika, a történelem és segédtudományai voltak kedvenc tanulmányai, de a természet-tudományoknak is mindig nagy kedvelője maradt. A Hunfalvy-Budenz-féle magyar nyelvészeti iskola lelkes és képzett tanítványt vesztett benne.

Tudományát soha nem fitogtatta. Nem hasonlított azon kereskedőkhöz, a kik minden becsesebb — vagy legalább annak tartott — portékájakat (sokszor csak bizományba átvett, nem is tulajdon portékát) kirakatba teszik, úgy hogy a kirakat megnézése után magát a boltot szükségképen üresnek kell találnunk. A csekély belső értékű embereket csálhatlanul jellemző emberi gyarlóságok egyáltalában távol estek az ő hiuságot, tetetést, nyegleséget nem ismerő egyenes férfias jellemétől. Igaz ember volt a szó legvalódibb értelmében. Tanult magának, lelki-szükségből s mert maga-magáért is szeretni méltónak találta a tudományt. És tanult a jövőnek, mert bár mint a jó katona kötelességének tartotta emberül megállani s egész erővel és egész kedvvel betölteni a helyét ott, a hova épen állított, a jövőtől bizonyára remélt és ezen jövő érdekében dolgozott ő is.

S a mikor már közel volt hozzá, hogy tehetségei kifejtésére alkalmasabb működési tért foglaljon el, az annyi nemes tulajdonnal ékes életfát, mely csak néhány év előtt is törhetlen erejének látszva sokat, nagyon sokat ígért, harmadéve észre-

vétlen csak meglepte a halálos kór láthatatlan szuja. Most, hogy a mindössze 42 éves sudar ledőlt, késő volna már emlegetni, hogy még mivé fejlődhetett, milyen bőven gyümölcsözhetett volna. — hasztalan a panasz, miért hogy oly szegény ez a mi hazai protestantismusunk, hogy egy-egy szerény dolgozó szoba világító mécse gyanánt kell elégnie nem egy oly szellemnek is, a kinek a körülmények külső kedvezését kivéve oly sok adatott meg arra, hogy utmutató fáklya legyen a kietlen éjszakában.

Letessük kegyeletünk koszoruját az eperjesi temető új sirhalmára. Legyen álma csendes az alatta nyugovónak! Multis ille bonis flebilis occidit.

L.

Nekrológ.

Ember József az evan. ref. egyház egyik veterán pásztora, kinek ősei — a legrégebb időkig visszamenve — mind a ref. vallás szent szolgálatában voltak, megharczolva egy küzdelem teljes életet, folyó év február hó 26-dikán esteli 8 órakor megszűnt élni.

Ember József született 1816-ik évben Hadházon, atyja Ember István hadházi ref. lelkész, édesanyja Lóczi Zsuzsanna volt. A szüleitől gondosan nevelt gyermek — a hadházi elemi iskolák bevégezése után — a debreczeni főiskolába ment, hol is a gymnasiumi osztályok kitűnő sikerrel végzése után — lelke sugallatát követve — a papi pályára lépett. — Mint kitűnő, feddhetlen erkölcsű ifju tanárai szeretetét, becsülését csakhamar megnyerte. — A theologiai facultas végezte után b.ujvárosi rectoriára ment s itt az ernyedhetlen szorgalmu s tapintatos tanítót annyira megszerették, hogy a 3 év eltelte után mindent elkövettek visszamaradhatására. — Ő azonban haladni akart, megköszönte az ujjvárosiak szives jó akaratát s elment H.-Böszörménybe, hol is 2 évig mint időközi lelkész nagy buzgalommal működött. Böszörményből Debreczen egyik feledhetlen lelkésze Fésüs A. hívta magamellé segédlelkésznek. — A Debreczenben töltött 5 év alatt, mint kitűnő szónok, mint jó pásztor a közfigyelmet egészen magára vonta s éppen ott léte idejére esvén a szabadságharcz kora, — alkalmi nyilvános szónoklatával — melynek tartására maga a város kérte fel, — magának már mint ifju nevet és tiszteletet szerzett.

Az 1850-ik évben meghallgatván az álmöldiak a kitűnő szónokot, egyhangulag megválasztották lelkiatyjokul. Ettől kezdve 35 éven át, szívvél, lélekkel, egyházának élve kellemes, kellemetlen időben hirdette a Jézusi tudományt. — Megnyugodva az Ur akaratán, fájó kebelével viselte a sujtoló családi veszteségeket, 10 gyermeke eltemetése után is a legnagyobb keresztyéni megnyugvással hangoztatván: „Az Ur adta, az Ur el is vette, áldott legyen szent neve érette.“

A 2 évig tartó hosszas szenvedés, melyet 24 órai rohamos szívgörcs, s balrészét tökéletesen megbénító szélhűdés tetőzött, végre megtörte a testben, lélekben szilárd aggastyánt, s szeretett neje Kátay Terézia s még életben levő 4 gyermeke által környezve február 26-án kiadta lelkét.

Levert s gyászoló családján kívül elhunytát siratják a megboldogultnak testvérei: Pál m.-keresztesi lelkész; Károly furtai lelkész; Jusztí, Zsuzsanna, Gábor mint az elhunytak legifjabb testvére.

A február hó 28-dikán d. u. 3 órakor nagy részvét

mellett végzett végtisztesség alkalmával, nt. Szöke János ur, mint az érmelléki tractus esperese, mondott a háznál megható imát, melyet nt. Kassay Ignác ur templomban mondott hatásos gyászbeszéde követett; a sirnál a megboldogultnak segédje, Végh József rövid sirbeszéde véget vetett a gyászszertartásnak, kívánva az elhunytak az anya földben csendes pihenést.

Síratva fájjalja elhunytát a vezető nélkül maradt álmósi ref. gyülekezet, hosszú 35 éven át megismerve s tudva, hogy feledhetlen pásztoruk szívvvel, lélekkel egyedül nekik élt, most már nem mondhatva sajátjoknak, áldják emlékezetét.

Lengjen béke porai felett!!

V.

Adalékok a tiszántuli ev. reformált egyházkerület történetéhez.

VI.

Superintendentialis deputatio 1756. aug. 18.

Jelen van: főcurátor, Báji Patai Sámuel, Domokos Márton s a depr. egyház előljárói; főjegyző, szatmári, szabolcsi, békési, bihari, n.-kunsági és beregi séniorok, debreczeni egyház lelkészei és a professorok.

Garnai Mihály körtvélyesi lakos elégtételt kér a károlyi esperes és társai ellenében. Ügye későbbre halasztatik.

Virág János ugoctai tract. jegyző ellen Rátónyi Zsigmond több vádakot emel; beregi és szatmári tractusbeli egyének: (Kömley Márton beregi esp., Ujvárosi Sámuel hiripi lelkész) vizsgálják meg ez ügyet.

Kőrösi Mihály ispotályi pap és a belső papok között megint vizsály támad. Kőrösi nem hajlik semmit. Ügye későbbre halasztatik, de a tract. jegyzőkönyv tőle mint jegyzőtől elvétetik. 322—324. lap.

Delegatum judicium superintendientiale 1757. jan. 19.

Jelennak: főgondnok Dobozy Mihály, Domokos Márton főbíró, a depr. egyház előljárói és 4 senator. Szabolcsi, bihari, érmelléki esperesek, depr. lelkészek és professorok.

Kőrösi Mihály ispotályi lelkész ügye ápril 25-re halasztatik. Több végzés nincs. 324. l.

Deputatio superintendientialis 1757. ápril 27.

Jelennak: Dobozy Mihály főgondnok, Domokos Márton főbíró, Szeremley Sámuel főgondnok (debreczeni). Vecsei János főjegyző, Jeremiás István szatmári, Herczeg Szöllösi István szabolcsi, Kápolnási Mihály bihari, Kaszap István n.-kunsági esperesek és két professor.

Szatmári iskola ügyében fáradozó követek számára segélyül kölcsön adassék 200 frt.

Kőrösi Mihály ispotályi pap személyesen megjelent, de kijelentette, hogy a superintendientialis hatóságot ügyében biróul el nem ismeri, mert ő már a felséghez folyamodott; e mellett több esperest és debreczeni előljárót személyesen újból sértegetett; ezeknél fogva az egyházmegyei jegyzőségből most már véglegesen letéttetik; de a papságban noha letéttet érdemelve, jobbulás reményében meghagyatik. (Et quamquam juxta Canones ecclesiae 37, 38, anni 1567, item 27, anni 1577. In Zovanyianis 78, 88. Sub litt. F. K. et U. et in Statutis num. 24. Canon autem 42, anni 1595. illos qui se ecclesiae et ejus judicio contumaciter opponerent in perpetuum sine ulla spe veniae objiceret et proscriberet, suspensionem idem R. D. Kőrösi a ministerio sacro mereretur, tamen sub spe emendationis futurae, idem in eo relinquitur.)

Deputatio superintendientialis 1757. aug. 17.

Jelennak: Generalis Notarius, szabolcsi, békési, érmelléki, bihari, szilágyi, k.-szolnoki, kunsági és beregi esperesek. A főcurátor és néhány meghívott debreczeni előljáró.

Garnai Mihály körtvélyesi lakos perre fordított költségeinek megtérítését és fáradságainak jutalmát kéri. Nem adatik semmi, mert az általa vádolt esperes Harsányi István és Gönczi András lelkész teljesen felmentettek.

Deák János, Rátónyi Zsigmond ugoctai megyei segédgondnok által vádolt uszkai pap, miután bebizonyított ellene, hogy gyakorta részegeskedett nyilvános helyen is, p. l. vásárok alkalmával; a derék Rátónyi urat rutul sértegette, káromolta, előljárói ellen torzszalkodott: letéttet érdemelve ugyan, de miután most először fenytetik s ez ügyben is bünbánatot tartott az egyházmegyén, Rátónyi urat pedig itt megkövette s reversálist adott: most ezzel a gyűlés megalégszik, de ha még egyszer hibázik le fog tétetni.

Kántor István ugoctai egyházmegyei jegyzőül megerősítettik, de egyszersmind megintetik, hogy minden ügyet közöljön az assessorok testületével, a mennyiben a körülmények engedik.

Tóth S.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

A dunamelléki ev. ref. egyházkerület főgondnokává a múlt év novemberében elhunyt gr. Lónyai Menyhért helyébe gr. Tisza Lajos választott meg. A szavazatok márczius 14-kén délután bontattak fel a Szász Károly püspök és Vizsolyi Gusztáv helyettes főgondnok elnöklése alatt

kiküldött bizottság által. Beérkezett a kerület 248 egyházból összesen 241 szavazat, ezekből érvényesekül elfogadott 239, melyek közül 223 gr. Tisza Lajosra esett, 16 szavazat pedig 7 más egyén között oszlott meg.

Nemes tett. Burger Jérémiás mőzes vallásu nyir-egyházai lakos és birtokos, f. hó 6-án kelt meleg hangon tartott levele kapcsában, a téglási ref. egyház részére egy b. miskolczi gőzmalmi 250 forintos, teljesen kifizetett részvényt ajándékozott, melynek kamatai szegény iskolás gyermekek ruházatára fordítandók. — Elismerés a nemesen gondolkozó férfinak!

Felsőbányán Báthy Károly, az ev. ref. egyház buzgó és erélyes főgondnoka, — husz éven keresztül viselte e hivatalát, — f. év márczius hó 11-én elhunyt s 13-án temettetett. Koporsóját a többek között a felsőbányai ev. ref. egyház koszorúja is ékesítette. Végrendeletileg két ezer forintot hagyományozott egyházára. Legyen áldott a derék egyházas szellemű s áldozatkész férfi emlékezete!

Pethő János az ujfehértói reform. egyház leánytanítója folyó évi márcz. 13-án megszűnt élni, élte 28-ik évében. Született Bújon, iskoláját Sárospatakon a tanító-képezdében kellő eredménnyel végezvén, elébb Czigándra ment segéd-tanítónak, onnan mint már okleveles tanító választatott Ujfehértóra az 1881-ik év tavaszán. Mindaddig míg betegsége előjelei nem aggasztották, iskolája mindig dicséretes elismerést nyert, az egyházi iskolai felügyelők szakavatott bírálata szerint. De különösen érdemet szerzett ügyes ének-tanításával, mert nemcsak azon ének-dallamokat tanította be növendékeinek, melyek most használnak énekes könyvből istenisztelet alkalmával, de az erdélyi énekes könyvből is azon dallamok egy részét, melyek a tervbe vett énekes könyvben, a bizottság által kijelölve, megjelenni fognak. Fialat özvegye, apja s testvérei gyászolják halálát.

Földeák. Fölkérünk annak közlésére, hogy lapunk mult számának „Földeák“ című cikkében a 3-ik alinea 1-ső sorában „Földeák“ helyett „Füldeák“ olvasandó.

A nagy-kunsági takarékpénztár, melynek székhelye Kis-ujszállás, márczius 1-én tartá közgyűlését, mely a következő jótékony célokra rendelt adományokat. A városi kórháznak 50 frt, a szegény intézeti pénztárnak 50 frt, gimnaziumi szegény tanulók segélyezésére 100 frt, a tiszántuli ref. tanári nyugdíj-intézetnek 20 frt, a heves nagy-kunsági tanító gyámintézetnek 20 frt, a madarasi szegény intézet pénztárának 20 frt, a szolnoki ref. egyháznak 31 frt 28 kr, a spanyolországi földrengés által sujtottaknak 10 frt, összesen 301 frt 28 kr.

Bernardi sokszorozó táblázata. A losonczy „Kármán-Társulat“ sajtója alól e napokban igen érdekes mű került ki, melynek czime: „Legczélsebb sokszorozó táblázat. Számítási és sajtóhibák nélkül. Összeállította Bernardi István, a m. kir. állami vasutak (losonczy üzletvezetőségének) hivatalnoka.“ Egy hasznos munka ez. De különösen nélkülözhetetlen ezen sokszorozó táblázat minden számolással foglalkozó egyéneknek, mert általa sok időt és fáradságot kímélhetnek meg, ugyanis csak egy pillantást kell vetniök az előttök álló, fekvő vagy falon függő táblázatra és rögtön pontosan megtudják, hogy például mennyi 79-szer 97. Szerző

több éven keresztül szakadatlanul számolással való foglalkozása közben szerzett tapasztalatai után állította össze a szorzási táblázatot, melyet elkészülte után maga is gondosan átnézett és azután még néhány hivatalnoktársa által átnézett. A mint a sokszorozó tábla mellé adott rajz mutatja, azt többféle alakban mint például tabella, könyv, vagy forgatható készülék alakjában lehet a fenforgó szükséghez képest használni; de szerzőtől a „Losoncz és Vidéke“ kiadóhivatala utján csak jó erős diósgyőri meritett papirosra nyomtatott nagy táblázat alakjában kapható 30 krért o. é. 35 krnak levélbélyegben vagy készpénzben való beküldése után bérmentesen küldi meg a „Losoncz és Vidéke“ kiadóhivatala a művet, melyet az érdeklettek figyelmébe ajánlunk.

Felelős szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztőtársak:
Csiky Lajos, Géresi Kálmán.

HIRDETÉS.

Pályázat.

Az ujfehértói reform. egyház leánytanító állomására pályázat hirdettetik. Fizetése átlag számítva — a szabad lakáson kívül — 400, négyszáz o. é. forint, mely áll 20 azaz husz köből gyűlt gabonából, 12 hold szántó földből, készpénzből és tandíjból. A készpénz egy része arra rendeltetett kamat, melyért a szegény gyermekeket, kiket a presbyterium ilyenekül kijelöl, ingyen tartozik tanítani a tanító.

Csak okleveles tanítók pályázhatnak. A pályázni kívánók oklevelöket s egyházi bizonyítványukat, melyben igazolva legyen az is, hogy nősök, folyó évi ápril 4-ig az ujfehértói reform. lelkészi hivatalhoz küldjék. A megválasztott helyét, a választástól számított 2—3 hét alatt elfoglalni tartozik.

Kötelességek I—IV. osztályu elemi iskolát vezetni, az ismétlő iskolásokat is tanítani, a kántor akadályoztatása esetén, az isteni tiszteletet végezni, azért gyakorlott énekesnek is kell lenni, hogy mind az iskolában, mind a templomban, a kiszabott énekeket taníthassa és énekelhesse. Neje a női kézimunka tanításával mellékeresetre számíthat.

Megjegyeztetik, hogy e díjlevél, az első évben, némi kis csonkulást szenved, amennyiben az e. m. törvény bizonyos részt az özvegynek rendel, de viszont a mennyire az egyház teheti, ezért az új tanítót kárpótolja.

Ujfehértó, 1885. márcz. 17.

Kálmán Dezső,
ev. ref. lelkész.

2—1